

**የውስጥ አርበኞች ገፃዊነትና አቅራቢ
በተመረጡ የአማርኛ ልቦለዶች**

**በ
ዘቢባ ነስሩ**

**በኢትዮጵያ ቋንቋዎችና ስነ-ጽሁፍ ክፍል
ለአርት ባችለር ዲግሪ ማሟያ የቀረበ ጽሁፍ**

አዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ

ሰኔ 2001 ዓ.ም

**የውስጥ አርበኞች ገፀባህሪያት አቀራረብ
በተመረጡ የአማርኛ ልቦለዶች**

**በ
ዘቢባ ነስሩ**

**አማካሪ
ቴዎድሮስ ገብሬ**

**በኢትዮጵያ ቋንቋዎችና ስነ-ጽሁፍ ክፍል
ለአርት ባችለር ዲግሪ ማሟያ የቀረበ ጽሁፍ**

**አዲስ አበባ ዩንቨርሲቲ
ሰኔ 2001 ዓ.ም**

ምስጋና

ከሁሉ አስቀድሞ እዚህ እንድደርስ ላደረገኝ አላህ(ሱ.ወ) ምስጋናዬን አቀርባለሁ።

ከልጅነት እስከ አሁን ድረስ እዚህ ደረጃ እንድደርስ ላደረጋችሁኝ ቤተሰቦቼ አላህ
ምንዳችሁን ይክፈላችሁ። ጀዛእ ኩሙላህ ኸይር

ይህንን ጥናታዊ ጽሁፍ የአሁኑን መልኩን እንዲይዝ ረቂቁን በማረም በማስተካከልና
ገንቢ አስተያየቶችን በመስጠት እገዛ ላደረጉልኝ አማካሪዬ አቶ ቴዎድሮስ ገብሬን ከልብ
አመሰግናለሁ።

ማውጫ

ምዕራፍ አንድ	ገጽ
ምስጋና	
መግቢያ	1
1.1 የጥናቱ ዳራ	1
1.2 የጥናቱ አላማ	2
1.3 የጥናቱ ዘዴ	2
1.4 የጥናቱ ወሰን	2
1.5 የጥናቱ አስፈላጊነት	2
1.6 የጥናቱ አነሳሽ ምክንያት	2
ምዕራፍ ሁለት	
2. ክለሳ ድርሳናት	
2.1 የተዛማጅ ጥናቶች ቅኝት	3
2.2 ንድፈ ሀሳባዊ ሥራ	5
2.2.1 የአርበኛ ምንነት	5
ምዕራፍ ሦስት	
3. የውስጥ አርበኛ ገፀህሪያት አቀራረብ በተመረጡ የአማርኛ ልቦለዶች	
3.1 በረመጥ ልቦለድ ውስጥ የሚገኙ የውስጥ አርበኞች ገፀህሪያት	
አቀራረብ	7
3.2 ለጣምራ ጦር ልቦለድ ውስጥ የሚገኙ የውስጥ አርበኞች ገፀህሪያት	
አቀራረብ.	13
3.3 በየልምዣት ውስጥ የሚገኘው የውስጥ አርበኛ ገፀህሪ አቀራረብ	16
ምዕራፍ አራት	
ማጠቃለያ	18
ዋቢ ዕሁፎች	

ምዕራፍ አንድ

መግቢያ

ይህ ጥናታዊ ዕሁፍ በረመጥና በጣምራ ጦር እና በየልምዣት ልቦለዶች ላይ የተሠራ ሲሆን ትኩረት የሚያደርገው በልቦለዱ ውስጥ ባሉ የውስጥ አርበኞች ገፃፀራዊነት አቀራረብ ላይ ነው።

ጥናታዊ ጽሁፍ አራት ምዕራፎች አሉት ምዕራፍ አንድ ላይ የጥናቱ ዳራ፣ የጥናቱ አላማ፣ የጥናቱ ዘዴ፣ የጥናቱ ወሰን፣ የጥናቱ አስፈላጊነት እና የጥናቱ አነሳሽ ምክንያት ተካተዋል። ሁለተኛው ክፍል ደግሞ ክለሳ ድርሳናት ማለትም የተዛማጅ ጥናቶች ቅኝት ንድፈ ሀሳባዊ ዳራ አለ።

በምዕራፍ ሦስት ለጥናቱ በተመረጡት ሦስት ልቦለዶች ትንተና ይሰጥባቸዋል። ትንተናው የሚከናወነው የገፃፀራዊነትን አቀራረብ በማጤን ይሆናል።

ጥናቱ ለትንተናው በቀረቡት መጽሐፍት (በረመጥና፣ በጣምራ ጦር እና በየልምዣት) ውስጥ የምናገኛቸውን የውስጥ አርበኞች ገፃፀራዊነት አቀራረብ ይተነትናል።

1.1 የጥናቱ ዳራ

ለጥናቱ የተመረጡት ልቦለዶች ረመጥ እና ጣምራ ጦር በጦርነት ታሪክ ላይ ተመስርተው የተፃፉ ሲሆን የልምዣት ደግሞ የተመረጠበት ምክንያት በልቦለድ ታሪክ ላይ የውስጥ አርበኛ ገፃፀራ ስለሚገኝ ነው።

ረመጥ ታሪካዊ ልቦለድ ሲሆን ፈጠራ ታክሎበት ታሪካዊ ልቦለድ ሆኗል። መጽሐፉ የተፃፈ በቀኝ አዝማች ታደሰ ዘወልዴ እና በገበየሁ አየለ ነው። የመጽሐፉ ታሪክ የሚያተኩረው በ1928ቱ የፋሽስት ኢጣሊያ ወረራ ወቅት ላይ ነው።

ጣምራ ጦር በገበየሁ አየለ የተፃፈ መጽሐፍ ነው። ታሪኩ 1969-70 የነበረውን የኢትዮጵያንና የሶማሊያን ጦርነት መሠረት አድርጎ የተፃፈ ልቦለድ ነው።

የልምዣት በ1980 የታተመ በሀዲስ አለማየሁ የተፃፈ ልቦለድ ነው።

1.2 የጥናቱ አላማ

የዚህ ጥናት አላማ በረመጥ፣ በጣምራ ጦር እና በየልምዣት ውስጥ የሚገኝ የውስጥ አርበኛ ገፀባህሪያት እንዴት እንደቀረቡ ማሳየት ነው።

1.3 የጥናቱ ዘዴ

ይህን ጥናት ለማካሄድ በመጀመሪያ የውስጥ አርበኛ ገፀባህሪያት የሚገኙባቸው ሦስት መጻህፍት ተመረጡ። ከተለያዩ በገፀባህሪያት ጋር በተያያዘ የተደረጉ ጥናቶችን ለማየት ተሞክሯል። ጥናቱ የውስጥ አርበኛ ገፀባህሪያት እንዴት እንደቀረቡ መጽሀፎችን በማንበብ የተሠራ ነው።

1.4 የጥናቱ ወሰን

በዚህ ጥናት የተተነተኑት ልቦለዶች ሦስት ናቸው። የገበየሁ አየለ ጣምራ ጦር /1978/ የቀኝዝማች ታደሰ ዘወልድ እና የገበየሁ አየለ ረመጥ /1983/ እና የሀዲስ አለማየሁ የልምዣት /1980/ ናቸው።

1.5 የጥናቱ አስፈላጊነት

ይህ ጥናት በሦስቱ ልቦለዶች የውስጥ አርበኛ ገፀባህሪያት እንዴት እንደቀረቡ ከማሳየት ባሻገር ስለገፀባህሪያት አቀራረብ ለማጥናት ለሚፈልግ ሰው የመነሻ ሀሳብ የመስጠት ፋይዳ አለው።

1.6 የጥናቱ አነሳሽ ምክንያት

የልዩ ልዩ የገፀባህሪያት ዓይነቶችን አሳሳል ሁኔታ የሚያሳዩ ብዛት ያላቸው ጥናቶች ቢኖሩም አርበኛ ገፀባህሪያት አቀራረብ ሁኔታ የሚያዳስሱ ጥናቶች አልተገኙም። ይህ ሁኔታ የውስጥ አርበኛ ገፀባህሪያት በልቦለድ ሥራዎች ውስጥ እንዴት ቀርበዋል ለሚለው ጥያቄ ምላሽ መፈለግን አላማው ያደረገውን ይህን ጥናት ለማካሄድ ያነሳሳኝ ዋነኛ ምክንያት ሆኗል።

ምዕራፍ ሁለት

2. ክለሳ ድርሳናት

2.1 የተዛማጅ ጥናቶች ቅኝት

የተለያዩ ገፀባህሪያት አቀራረብ ሁኔታ የሚመረምሩ ጥናታዊ ጽሁፎችን ለመመልከት ተሞክሯል ነገር ግን ትኩረታቸው በተለያዩ የአማርኛ ልቦለድ መፃህፍት ውስጥ በሚገኙ የውስጥ አርባኞች ገፀባህሪያት አቀራረብ ሁኔታ ላይ አድርገው የቀረቡ ጥናታዊ ፅሁፎች ለማግኘት አልተቻለም፡፡ ምንም እንኳን ይህንን ርዕሰ ጉዳይ መሠረት ያደረጉ ጥናታዊ ፅሁፎች ባይኖሩም በተለያዩ የገፀባህሪያት ዓይነቶች ላይ የተሠሩ ጥናታዊ ፅሁፎች በመገኘታቸው እንደሚከተለው ቀርበዋል፡፡

እመቤት አብዱቅ «የሙስሊም ገፀባህሪያት አሳሳል በተመረጡ ረጅም ልቦለዶች ውስጥ» በ1999 ዓ.ም ባቀረበችው ጥናት ሦስት ልቦለዶችን ተመልክታለች፡፡ እነሱም ጣምራ ጦር (1978)፣ ምሬት (1985) እና እሾህማ ወርቅ (1992) ናቸው፡፡ የአጥኚዋ አላማ በተመረጡት ረጅም ልቦለዶች ውስጥ የሚገኙትን ሙስሊም ገፀባህሪያት አሳሳል አካላዊና ህሊናዊ መልኮች ከሃይማኖታዊ አስተምህሮትና ከሙስሊሙ ማህበረሰብ ተጨባጭ ሁኔታ (ህይወት) አንፃር ተንትኖ ማሳየት ነው፡፡ ጥናታዊ ፅሁፉ ከዚህ ጥናታዊ ፅሁፍ ጋር የሚያመሳስለው በገፀባህሪያት አሳሳል ላይ ማተኮሩ እና በገበየሁ አየለ «ጣምራ ጦር» ላይ መሠራቱ ነው፡፡

ይሁን እንጂ በዚህ መጽሐፍ ላይ ቢሠራም ጥናቱ የተሠራው በልቦለዱ ውስጥ በሚገኙት ሙስሊም ገፀባህሪያት ላይ ነው፡፡ ትኩረቱም ከሙስሊምነታቸውና ከኢስላም ሥርዓት ጋር ገፀባህሪያቱ እንዴት እንደተሳሉ ማሳየት ነው፡፡ ይህ ጥናት ደግሞ የሚያተኩረው በገፀባህሪያት አቀራረብ ላይ ሆኖ ከውስጥ አርባኝነታው አንፃር ነው፡፡

አሰፋ መኮንን በ1997 «የዩኒቨርሲቲ ገፀባህሪያት አቀራረብ በወለፈንድ እና በየምሽት እንግዳ» የሚል የዲግሪ ማሟያ ፅሁፉን አቅርቧል፡፡ ጥናቱ ሁለት ልቦለዶችን ተመርኩዞ የተሠራ ነው፡፡ እነሱም፡- ወለፈንድ እና የምሽት እንግዳ ናቸው፡፡ አጥኚው አላማዬ ብሎ የገለፀው በሁለቱ ልቦለዶች ውስጥ የሚገኙ የዩኒቨርሲቲ ገፀባህሪያት አቀራረብ አካላዊና ህሊናዊ መልክ ማጥናት ነው፡፡ ጥናታዊ ፅሁፉ ከዚህ ጥናታዊ ፅሁፍ ጋር የሚያመሳስለው በገፀባህሪያት ላይ በማተኮሩ ብቻ ነው፡፡

እመቤት አብዱላ በ1993 ዓ.ም «የአርቲስት ገፀባህሪያት አቀራረፅ በሦስት ልቦለዶች ውስጥ» የሚል ጥናታዊ ጽሁፍ አቅርቧል። በጥናቷ ያካተተቻቸው መፃህፍት ራህማቶ፣ ህያው ፍቅር እና ጭምብል ናቸው። የአጥኚዋ አላማ በልቦለዶቹ ውስጥ ደራስዎቹ የተዋናይና ሰዓሊ ገፀባህሪያት አካላዊና ህሊናዊ መልክ ስለው ያቀረቡበት መንገድ ከገፀባህሪያት አሳሳል መሠረታዊ ባህሪያትና ከገፀባህሪያት ስብዕና ጋር በማነፃፀር ማሳየት ነው።ይህ ጥናት ከዚህ ጥናት ጋር የሚያመሳስለው ገፀባህሪያት ላይ ተመርኩዞ በመሠራቱ ነው።

ታምር ከበደ « ጦርነት በአማርኛ ልቦለዶች ውስጥ» በ1980 ዓ.ም ጦርነትን መሠረት አድረገው የተፃፉ ልቦለዶችን አይቷል። ስለጦርነት ምንነትም አስረድቷል። የጦርነት መንስዔዎችን እና ዓይነቶችን ለማሳየት ሞክሯል። በጥናቱ ላይ ካተኮረባቸው መጽሐፍት አንዱ ጣምራ ጦር ነው። ይህን መፅሀፍ በሀገሮች መካከል የሚደረግ ጦርነት ዓይነት መድቦታል።

ይህን ጥናት ከዚህ ጥናት ጋር የሚያዛምደው (የሚያመሳስለው) ጥናቱ ካተኮረባቸው መጽሐፍት አንዱ ጣምራ ጦር በመሆኑ ነው። ይሁን እንጂ የሱ ጥናት የሚያተኩረው በጦርነቱ መንስዔ እና ጦርነቱ በሚያስከትለው ውጤት ላይ ነው። በገፀባህሪያቱ አቀራረብ ሆነም ስለገፀባህሪያቱ ያነሳው ጉዳይ የለም። ከዚህ ጥናት ጋር የሚያዛምደው ቀጥተኛ ሆነ ነገር የለም።

በአጠቃላይ ከላይ የገለጽኳቸውም ሆኑ ሌሎች በተለያዩ የገፀባህሪያት ዓይነቶች የተሠሩ ጥናቶች ቢኖሩም ከዚህ ጥናት ጋር የሚያመሳስላቸው በገፀባህሪያት ላይ ተመስረተው በመሠራታቸው እንጂ ከዚህ ጥናታዊ ጽሁፍ ጋር ቀጥተኛ ተዛምዶ ያላቸው ጥናታዊ ጽሁፎች አልተገኙም።

2.2 ንድፈ ሃሳባዊ ዳራ

2.2.1 የአርበኛ ምንነት

አርበኛ ሀገሩን የሚወድ ለሀገሩ ስሜት ያለው ሰው ነው። ለሀገሩ ማንኛውንም መስዕዋት ለመክፈል ዝግጁ የሆነ ሰው ነው። የኢትዮጵያ ጥናትና ምርምር ባዘጋጀው አማርኛ መዝገበ ቃላት አርበኛን እንዲህ ይገልፀዋል « አርበኛ ለሀገሩ ለወገኑ ክብርና ነፃነት ሲል በአገር ወዳድነት ከውጭ ወራሪ ጋር የተዋጋ ጀግና» /ገጽ 312፣1993/ ከላይ እንደተገለፀው አርበኛ ለሀገሩ ለወገኑ ነፃነት በጀግንነት የሚወጋና የሀገሩን ክብርና ሉአላዊነት የማያስደፍር ነው። ለምሳሌ ሀገራችን ኢትዮጵያ ሁሉም የአፍሪካ ሀገሮች በነጮች ቅኝ -ግዛት በወደቁበት ዘመን ሉአላዊነቷ ተከብሮ ሳትደፈር ያቆያት ጀግኖች አርበኞች በክፈሉት መስዕዋትና ትግል ነው። ያንን ዘመናዊ ጦር ያለውንና የሰለጠነውን የፋሺስት ጣሊያንን ጦር ያሸነፉት በወኔና በሀገር ወዳድነታቸው፣ በአልበገር ባይነታቸው እና ለሀገራቸው ካላቸው ፍቅር ነው።

አርበኛ ቆራጥ፣ጀግና ነው። በሀገሩ ላይ ለሚመጣ ነገር ወደ ኋላ የማይል ነው። በሀገሩ ላይ እንቅፋት የሆኑ ነገሮችን ለማስወገድ በቆራጥነት በጀግንነት ይፋለማል። ደስታ ተክለ ወልድ አርበኛ ከግዕዝ ሐርብ ኪለው ቃል የመጣ መሆኑን ገልታ የአርበኛን ምንነት እንዲህ ብለዋል «ጦረኛ፣የጦር ገበሬ፣ጨካኝ፣ ደፋር፣ ቆረጥ፣ጐብዝ» /ገጽ 954፣ 1962/። ከዚህ ብያኔ የምንረዳው አርበኛ ጦርኛ(ተዋጊ) ደፋር ቆራጥ መሆኑን ነው። በተመሳሳይ መልኩ ኪዳነወልድ ክፍሌም አርበኛ የሚለው ቃል ከግዕዝ ሐርብ ከሚለው ቃል የመጣ መሆኑን ገልፀዋል። አርበኛ የሚለውን ቃል ሲያብራሩም « ሰይፋዊ ሰይፋም፣ ሰይፈኛ፣ተዋጊ / ገጽ 460፣1948/መሆኑን ገልፀዋል። ከሁለቱ ከተሠጡት ከያኔዎች የምንረዳው አርበኛ ተዋጊ መሆኑን ነው "Random House compact un Abridged dictionary" አርበኛን የገለፀው እንዲህ ነው "patriot a person who loves, supports and defend, his or her country and its interest with devotion" ከዚህ የምንረዳው አርበኛ ሀገሩን የሚወድ ሀገሩን የሚደግፍና ከመጥፎ ነገሮች የሚከላከል መሆኑን ነው።

አንድ ሰው ጦር ሜዳ ሆኖ ለሀገሩ ድንበር እና ለነፃነት ከመዋጋት በተጨማሪ ሀገሩን በጥሩ ጐን ካስጠራ እና ለሀገሩ ጥሩ ነገር ከሠራ አርበኛ ሊባል ይችላል። ለምሳሌ አንድ ሰው በምርምር አንድ ግኝት ካገኘ ከራሱ ስም በተጨማሪ የሀገሩንም ስም ያስጠራል። አንድ ስፖርተኛ ተወዳድሮ ሲያሸንፍ የሀገሩን ስም በጥሩ ጐን ያስጠራል።

ለምሳሌ አንድ አትሌት ሀገሩን ወክሎ በተወዳደረበት ውድድር ሲያሸንፍ የሀገሩን መዝሙር ሲያዘምርና ሰንደቅአላማ ከፍ አድርጎ ሲያሰቅል ለሀገሩ አርበኛ ሆነ ማለት ነው።

በአጠቃላይ አርበኛ ለሀገሩ ፍቅር ያለውና ስለሀገሩ የተለየ ስሜት ያለው እንዲሁም ሀገሩን በጥሩ ጎን የሚያስጠራ እና የሀገሩን ነፃነት ለማስከበር የሚዋጋ ነው።

ምዕራፍ ሦስት

3. የውስጥ አርበኛ ገፃህሪያት አቀራረብ በተመረጡ የአማርኛ ልቦለዶች

3.1 የረመጥ ልቦለድ የውስጥ አርበኞች ገፃህሪያት አቀራረብ

ረመጥ በ1928ቱ የፋሺስት ኢጣሊያ ታሪክ ላይ ተመስርቶ የተፃፈ ታሪካዊ ልቦለድ ነው። ልቦለድ የሚያተኩረው በዚያን ወቅት በተፈፀሙ ድርጊቶች እና በሀገር ፍቅር ስሜት ተነሳስተው በትምህርት ዓለም ላይ እያሉ ጓደኞች የነበሩ ወጣቶች በኋላ ላይ ከሚቀላቀሏቸው ሀገር ወዳድና ነፃነት ናፋቂዎች ጋር በመሆን ምስጥራዊ ማህበር አቋቁመው ጠላትን ለማጥቃት የተለያዩ እንቅስቃሴዎች ሲያደርጉ እናያለን። እነዚህን የውስጥ አርበኞች ገፃህሪያት በመቀጠል እንመለከታለን።

ገብሬ ቦጋለ

ገብሬ ጣለያኖች ኢትዮጵያን እንደወረሩ ማይጨው ድረስ ዘምቶ የነበረ እና በኋላም የኢትዮጵያ ሠራዊት ድል ተመቶ ሲበተን ወደ አዲስ አበባ ተመለሰ። ጓደኞቹን ሰብስቦ አንድ ማህበር እንዲመሰርቱ ያደረገው እሱ ነው። ባለው የመጀመሪያ እርዳታ ህክምና አስጣጥ እውቀት ጫካ ገብተው ወደ ሚዋጉት አርበኞች በመሄድ የህክምና እዳርታ የሚያደርግ እንዲሁም አዲስ አበባ ስለሚገኘው ወራሪ ኃይል መረጃ በማቀበልና እንዴት ጠላትን ማጥቃት እንዳለባቸው ከማህበሩ አባላት ጋር የወሰኑትን ለአርበኞች በማሳወቅ ከፍተኛ ሚና ያለውን የውስጥ አርበኝነት ሥራ ሰርቷል።

ሁሴን ኢድሪስ

ሁሴን በማህበሩ ውስጥ ከፍተኛ ሚና ካላቸው አባላት መካከል አንዱ ነው። መኖሪያ ቤቱን ለመስብሰቢያነት እንዲገለግል ከማድረጉ በተጨማሪ ያለውን ሀብት በሙሉ ማህበራቸው የሀገር ነፃነትን ለማስገኘት ለሚያደርጉት እንቅስቃሴ እንዲውል አድርጓል። ሁሴን ለማህበራቸው ካከናወናቸው ሥራዎች ውስጥ ለማህበሩ ይጠቅማሉ ሀገር ወዳድ ናቸው ብሎ የሚያምንባቸውን ሰዎች ወደ ማህበሩ እንዲገቡ እና ሀገራቸውን እንዲጠቅሙ ማድረግ ነበር።

ደምሴ ተሰማ

ደምሴ ሁሴን ለማህበሩ ይጠቅማሉ ሀገር ወዳድ ናቸው ብሎ ከስገባቸው ሰዎች መካከል አንዱ ነው። ደምሴ ሀገሩን ወዳድ ቆራጥ ነው። በሀገሩ መደፈር የሚቆጭ ሰው ነው። ይህንን ስሜቱን ከሁሴን ጋር ስለሀገሪቷ መወረር በሚነጋገሩበት ጊዜ ከተናገረው መረዳት እንችላለን።

«ቤቴን ሽጬ ጐጃም ወደሉት አርበኞች ወንድሞቼ ዘንድ እሄዳለሁ»

እዚህ ተቀምጮ በፋሺስቶች ድርጊት ከምበግን እንደ ወንዶቹ እዱር ገብቼ

ስፋለም ብሞት ይሻላል . . .» ይለዋል። /ገጽ፣ 56/

ይህ የደምሴ ስሜት አንድ አርበኛ ወይም ሀገር ወዳድ ሰው ሀገሩ ስትደፈር ነፃነቷን ስታጣ ዝም ብሎ ማየት እንደማያስቸለው ያሳየናል። ደምሴ ጠላትን እና የጠላት አጋር የሆኑትን ሰላዮችን መበቀል ይፈልጋል። ይህ ስሜት የመነጨው ለሀገሩ ካለው ፍቅርና ሀገሩን የወረራትን ጠላቶችን ከመበቀል ካለው ስሜት የተነሳ ነው።

ዮሐንስ አዋጁ

ዮሐንስ አዋጁ በማህበሩ ውስጥ ለሀገራቸው ነፃነትን ለማስገኘት ከተሰበሰቡት ወጣቶች አንዱ ሲሆን ጦርነቱ በተጀመረ ጊዜ ማይጨው ድረስ ዘምቷል። በማህበሩ የቀረቡ ሀሳቦችንና መረጃዎች እና አስፈላጊ ቁሳቁሶች በእሱ አማካይነት ነበር ወደ አርበኞች የሚደርሰው ለሀገሩ ክብርና ነፃነት ሲል ከአውሮፓ ድረስ መጥቶ ከአርበኞች ጎን በመሰለፍ ጣላትን ተዋግቷል። ይህ ሁኔታ ትክክለኛ አርበኝነቱን ያሳየናል።

ቢንያም እና ዮሴፍ ወርቅነህ

ቢንያምና ዮሴፍ የማህበሩ አባል የነበሩ ወንድማማቾች ናቸው ኑሮአቸው እንግሊዝ አገር ሲሆን ፋሺስት ኢጣሊያ ኢትዮጵያን ሊወር ሲል ነው ለሀገራችን እንዋጋለን ብለው የመጡት። ፋሺስቶች ትኩረት እንዳደረጉባቸው ታውቆ እናታቸውም ሆነ የውስጥ አርበኞች ማህበር አባላት እንዲሰወሩ ቢነጋሯቸውም ፍቃደኛ አልሆኑም። ይህ ድርጊታቸው ቆራጥነታቸውን ጀግንነታቸውን አርባኝነታቸውን ያሳየናል። በፋሺስቶች ቁጥጥር ስር በዋሉበት ወቅት ቢንያም ዮሴፍን ሲጨነቅ ሲያየው ከመከረው በኋላ ስለሚስጥራዊ ማህበራቸው ሚስጥር እንደያወጣ እና ለሀገር ነፃነት መሞት ጀግንነት መሆኑን ሲነግረው እናያለን።

በምርመራ እንዳሚያስቃዩን የታወቀ ነው። የሆነው ቢሆን እስካሁን
እንዳደረግነው መጨከን ነው። አንዳች ነገር እንዳትተነፍስ፣ አደራህን! ስቃይ
ጠንቶብን ምስጢር ብናወጣ ጠላቶቻችን ከውለታ ቆጥረው ያሰቡልንን ሞት
አይሸሩልንም። በምንም እኳኋን የማይቀርልንን ሞት በትዕግስት
እንቀበለው። . . . ከሕይወት እየኖሩ የአገርን ሞት ከማየት ይልቅ
ለትንሳዔዋ መሞት ይሻላል» እያለ መከረው፤ አጽናናው። 17፡169/

ይህ የብንያም ንግግር አርበኛ ከሀገሩ መደፈር ይልቅ የራሱን ሞት እንደሚመርጥ እና
አስፈላጊም ከሆነ ሕይወቱን በመስጠት ለገሀገሩ ነፃነት መስዕዋት እንደሚሆን ያሳየናል።
በዚህም መሠረት ነው ቃላቸውን ጠብቀው የቱንም ያህል ሲቃይ ቢበዛባቸው
ስለሚያያውቁት ሚስጥር አንድም ሳይናገሩ ነው ለሀገራቸው ነፃነት መስዕዋት የሆኑት።
ይህ የእነሱን ቆራጥነት፣ ጀግንነት፣ ለሀገራቸው ሚችነታቸውንና ለሀገራቸው የላቸውን
ፍቅር ያሳየናል።

ኤልያስ ገብረሚካኤል

ኤልያስ በእንግሊዝ ኤምባሲ የሚስራ ሲሆን በሥራው ምክንያት ከተዋወቃቸው
እንግሊዘኖቹን ያገኘውን ጠቃሚ መረጃዎችን ያገኛል። ይህን መረጃ ለአርበኞች
እንዲደርስ በማድረግ ለሀገሩ ትልቅ የአርበኝነት ሥራ ሰርቷል። አብረውት ከሚስሩት
ጓደኞቹ ከሚያገኘው ስለፋሺስት ኢጣሊያ መረጃ የሚሰጡ በውጭ የሚታተሙ ጋዜጦች
ከማህበር አባላቱ ጋር በመረጃዎቹ ላይ ከተወያዩ በኋላ ለአርበኞች እንዲደርስ በማድረግ
ለሀገሩ የዜግነት ግዴታውን ተወጥቷል። ከጋዜጣው የሚያገኙትን መረጃዎች
ስለወራሪው የውጭ እንቅስቃሴ እንዲያወቁ አድርጓቸዋል።

ኤልያስ ከአርበኞች ጋር በመሆን ጠላትን ሲወጋ በፋሺስቶች እኛ እስከወደቀበት ጊዜ
ድረስ ለሚስጥራዊው ማህበር ከእንግሊዝያዊያን ጓደኞቹ ያገኛቸውን መረጃዎች ለማህበሩ
በማቅረብ ለሀገሩ ጠቃሚ ሥራን በመሥራት አርበኝነቱን አሳይቷል።

ሸዋረገድ ገድሌ

ሸዋረገድ ገድሌ ወደዚህ ለሀገር ነፃነት ወደ ተቋቋመው ማህበር ከመቀላቀላቸው
በፊት አርበኞችን በድብቅ ይረዱ ነበር። አርበኛው አስፈላጊውን ነገር ሁሉ እንዲያገኝ
ባላቸው አቅም ሁሉ በመረዳት ለሀገራቸው ያላቸውን ፍቅርና ተነሳሽነታቸውን
አሳይተዋል።

ሸዋረገድ ገድሌ ያላቸውን ሀብት ሚስጥራዊው ማህበር የሀገርን ነፃነት ለማስመለስ በሚያደርገው እንቅስቃሴ እንዲጠቀምበት አድርገዋል። ሀገር ነፃነት ከሌላት ሀብት ምንም ዋጋ እንዳሌለው ይናገራሉ። ማህበሩንም ባላቸው አቅም ሁሉ እንደሚፈጽሙ ሲገልፁ፡-

«ይሄም ደግ ነው እኔም በምታዙኝ ሁሉ እትባበራለሁ። እናንተ ከወረቀ ፥ እኔ ከእድሜ በተማርነው እየተመካከርን ብዙ እንሠራለን። ሀብቴምን በሙሉ ለዚህ ሥራ በሚያስፈልገው አውሎት አርበኛው ቆሎ ሲያርብ እኔ ጮማ ልቆርጥ? ጀግናው በውርጭ አርጨሜ ሲገረፍ እኔ ሞቆኝ ልተኛ? ! አላደርገውም ! ሀብትም፣ ምቹትም ከነፃነት ጋር ነው ግርማ የሚሰጥ የበሉት ሰውነት የሚሆነው፣ የሚያወዛው . . . » ብለው ጉላ ጉላ ያለ ዐይኖቻቸውን እያጉረጠረጡ ከንፈራቸውን ነክሱ /ገጽ ፣ 87፥ 88/

ይህ ንግግራቸው የላቸውን ሀገር ወዳድነታቸው እና ለሀገራቸው ያላቸውን ስሜት ያሳያል።

ሸዋረገድ ገድሌ ቆራጥና ጀግና ሴት ናቸው። ለሀገራቸው ነፃነት ክብር ማንኛውንም ነገር ከማድረግ ወደ ጎላ የማይሉ ናቸው። ይንንም የምንረዳው በመጀመሪያ ትውቃቸው ወቅት ከቡድኑ ጋር እንደሚሆኑ በሚናገሩት ንግግር ነው።

«እንዲህ ላለው ቅዱስ አላማ ከናንተ ጋር ነኝ። ግንባሬን ለአረር፥ ደረቴን ለጦር እሰጣለሁ ! ሕያው እግዚአብሔር ይመስክርብኝ ! እንኳን ከእናነተ ከልጆቼ ጋር የተማከርኩ፣ እንደነገርኳችሁ ብቻዬንም ሆኜ ብዙ ሠርቻለሁ።» /ገጽ፣ 88/

ሸዋረገድ ገድሌ ከሚስጥራዊው ማህበር አባላት ጋር በመሆን ለሀገራቸው ያከናወኑት ተግባር የላቸውን ሀገር ወዳድነት እና አርበኝነታቸውን ያሳያል።

የረመጥ የውስጥ አርበኛ ገበየሀሪያት በአቋቋሙት ሚስጥራዊ ማህበር አማካይነት በየጊዜው በድብቅ እየተናገኙ ስለጠላት እንቅስቃሴ ይወያያሉ ስለወራሪው ያገኙትን መረጃዎች ጫካ ለሚገኘው አርበኛ ያቀብላሉ። ለአርበኞች አስፈላጊ የሆኑ ነገሮች መድኃኒት፣ ምግብ እንዲደርሰው ያደርጋሉ። ይህን ሁሉ የሚያድርጉ ጠላት ሳያውቅባቸው ተራውን ሕዝብ መስለው ነው። እያንዳንዱ እንቅስቃሴያቸው በጥንቃቄ የተሞላ ነው። በየጊዜው ስብስባ ሲያደርጉ ጠላት በሚወስደው እርምጃ ላይ እንዲሁም

ጠላትን በመዋጋት ላይ ለሚገኘው አርበኛ ምን ዓይነት እርዳታ ማድረግ እንዳለባቸው እየተመካከሩ ለሀገራቸው ነፃነት ከፍተኛ የሆነ የውስጥ አርበኝነት ስራ ሰርተዋል። ይኔ በድብቅ እየተገናኙ እየተሰበሰቡ እየተወያዩ አርበኛውን ለመርዳት የሚያደርጉት ነገር እና ለሀገራቸው ነፃነት ማገኘት የሚያደርጉት ነገር ሁሉ እውነተኛ የውስጥ አርበኝነታቸውን ያመለክተናል።

እነዚህ የውስጥ አርበኞች ስለወራሪው ለአርበኛው መረጃ በማቀበል እና ከአርበኞች ጉን በመሰለፍ ጠላትን ተዋግተዋል። ዮሐንስ አዳጁ፣ ገብሬ ቦጋለ፣ ኤልያስ ገ/ሚካኤል፣ ደምሴ ተሰማና ሸዋረገድ ገድሌ ከአርበኞች ጉን በመሰለፍ ጠላትን ተዋግተዋል። ከእነዚህ ውስጥ ደግሞ ኤልያስ ከጠላት ጋር በሚዋጋበት ጊዜ ተማርኮ ሊገደል ችሏል። ሌሎች የውስጥ አርበኛ ገፀባህሪያት የሆኑት ቢንያምና ዮሴፍ በጠላት የውስጥ አርበኝነታቸው ታውቆ ተይዘው ሊገደሉ ችለዋል። የነዚህ የውስጥ አርበኛ ገፀባህሪያት መሞት ለሀገራቸው ነፃነት እና ክብር ነው። ለዚህ አላማ ሲሉ ነው ሕይወታቸውን መስዕዋት ያደረጉት። ይህ የእነሱን እውነተኛ አርበኝነታቸውን ያሳያል። እውነተኛ አርበኛ አስፈላጊ ከሆነ ለሀገሩ ነፃነት ሲል ሕይወቱን መስዕዋት እንደሚያደርግ የእነዚህ የውስጥ አርበኛ ገፀባህሪያት ድርጊት ያስየናል።

የረመጥ የውስጥ አርበኛ ገፀባህሪያት በሚስጥራዊ ማህበራቸው በሚያደርጉት ስብሰባ ላይ የጠላትን ሚስጥር እንቅስቃሴ እየፈለፈሉ በማውጣት እና ይህንን የፋሺስት ምስጢር ለአርበኞች በማቀበል እና ከአርበኞች ጋር የሚገናኙበትን ዘዴ በመቀየስ እንዲሁም ለአርበኞች እርዳታ በማሰባሰብ ለእነሱ እንዲደርስ በማድረግ ታላቅ የውስጥ አርበኝነት ሥራ ሠርተዋል። በዚህ ተግባራቸውም ለሀገራቸው የዜግነት ግዴታቸውን ተወጥተዋል።

የዚህ ልቦለድ የውስጥ አርበኛ ገፀባህሪያት በአቋቋሙት ምስጥራዊ ማህበር አማካኝነት ጠላት ሳያውቅባቸው ለሀገራቸው በርካታ ተግባር አከናውነዋል። ይህንን ሀሳብ ገብሬ በስብሰባቸው ላይ ማህበሩ ስለአከናወናቸው ተግባራት ከሚናገረው እናውቃለን።

«... አያችሁ ወንድሞቼ ይህ የሚስጥር ማህበራችን የነፃነት አፍቃሪዎች የተሰባሰቡበት እንጂ(የተጠናከረና በዕቅድ የሚመራ ድርጅት አልከበረም።)ያም ሆኖ በጠንካራው የፋሺስት የስላላ ድርጅት ሳይደረስበት እስከዛሬ ለእንቅስቃሴያችን

የሚበጅ ብዙ ሥራ አከናውኗል። /ገጽ 160/

ህዝቡ ለነፃነቱ እንዲታገል የሚያነሳሳና ወራሪዎችን የሚቃወም በከተማው በመበተን ወራሪዎችን የሚያስደነግጥ ሥራ ሠርተዋል። ይህንን ሁኔታ የጠላት ዋና ኃላፊ ለበታቸው ከሚናገረው ንግግር እንረዳለን።

«በከተማው ውስጥ የተቃውሞና የቅስቀሳ ወረቀት ይበተናል! በልዩ ለወዩ ጥንቃቄ የያዘናቸው ሚስጢሮች ሾልከው ይወጡና በአውሮፓ ጋዜጦች ይፃፉ! ነጭ ዜጎችንና ተባባሪዎቻችን የሆኑ ያገር ተወላጆች ባልተወቁ ሰዎች ይገደላሉ. . . ብዙ ሰዎች ከከተማ እየወጡ ከሽፍቶች ጋር በመቀላቀል ላይ ናቸው! በምን ምክንያት ነው ይሄ የሚሆነው? !!! /ገጽ 201/

የረመጥ ልቦለድ የውስጥ አርበኛ ገፀባህሪያት አላማ የሀገራቸውን ነፃነት መመለስ ነው። ይህንንም የሚያደርጉት የታቻላቸውን ሁሉ በማድረግ ነው። ይህንን አላማቸውን በተደጋጋሚ በስብሰባቸው ላይ አንፀባርቀዋል።

« አሳባችን አርበኞችን ለማስተባበር ፥ የጠላትን ምስጢር ለነሱ ለማቀበል፥ ባለን አቅም ችግራቸውን ለመድገም ፥ የጠላትን የግፍ ድርጊት ለዓለም ሕዝብ ለማሳወቅ . . . ባጠቃላይ ለኢትዮጵያ ነፃነት መመለስ የሚያስፈልገውንና የተቻለንን ሁሉ ለማድረግ ነው። » /ገጽ 86/

ይህ አላማቸው እንዲሳካ አርበኛውን በሚፈልገው ነገር ሁሉ በመረዳት እና እንቅስቃሴያቸው ሳይታወቅባቸው በጠላት ጉያ ሥር ገብተው ማንነታቸው ሳይታወቅ ጠላትን ሲያጠቁ ጫካ ላለው አርበኛ ድጋፍ በመስጠት ጠላትን ድል እንዲያደርግ አስችለውታል። በዚህ ተግባራቸውን አርበኝነታቸውን አስመስክረዋል።

3.2. የጣምራ ጦር የውስጥ አርበኞች ገፀባህሪያት አቀራረብ

ጣምራ ጦር በኢትዮጵያ እና በሶማሊያ መካከል በተደረገው ጦርነት ላይ ተመርኩዞ የተፃፈ ልቦለድ ነው። በመጽሐፉ መቅደም ላይ እንደተገለፀው ልቦለድ በኦጋዴን ከ1969-70 ድረስ በነበረው እውነተኛ ታሪክ ላይ በመመርከዝ የቀረበ ልቦለድ ነው።

ዋናዎቹ ገፀባህሪያት በሪሁን ጋሻውና አስግድ አለሙ ቀደም ብሎ የኢትዮጵያን ድንበር በመጠበቅ ላይ የነበሩ የሼኮቭ ጣቢያ የፈጥኖ ደራሽ ፖሊስ ጦር አባላት ሲሆኑ ጦሩ በጠላት ድል ሲመታ ሁለቱ ብቻ ይተርፋሉ። ከወገን ጦር ጋር ለመቀላቀል ጥረት ቢያደርጉም አልተሳካላቸውም። ስለዚህ ሀሳባቸውን ቀይረው ጠላት ያለበት ከተማ በመግባት በአለባበስና በአነጋገር ራሳቸውን በመለወጥ መስለው በመኖር በውስጥ አርበኝነት ጠላትን ለማጥቃት ይወስናሉ። በኋላም በከተማው ከሚገኙ የተወሰኑ ሀገር ወዳድ ዜጎች ጋር በመሆን በጠላት ጣምራ ጦር የሚል ስያሜ የተሰጠውን ቡድን በማቋቋም ጠላትን ሲፈላሙ እና በጠላት ላይ ከፍተኛ ጉዳት ሲያደርሱ እናያለን በመቀጠል የጣምራ ጦር የውስጥ አርበኛ ገፀባህሪያት እንዴት እንደቀረቡ እንመለከታለን።

በሪሁን ጋሻው

በሪሁን በጣምራ ጦር ምስጥራዊ ቡድን ውስጥ ከፍተኛ ሚና ካላቸው ሰዎች አንዱ ነው። በቡድኑ የተሰጠውን በጠላት ላይ አደጋ የመጣል ተግባር በከፍተኛ ትጋት በመወጣት ለሀገሩ የአርበኝነት ሥራ ሠርቷል። በወታደርነት ያካበተውን ልምድ በመጠቀም በጠላት ላይ ከፍተኛ ጉዳት አድርጓል። በጣምራ ጦር ቡድን የተሰጠውን ኃላፊነቶች በመወጣት ለሀገሩ ያለውን ፍቅርና ቆራጥነቱን አሳይቷል።

በሪሁን ጠላትን ከሀገሩ ድንበር ለማስወጣት እና የሀገርን ነፃነት ለማስገኘት እስከ መጨረሻው ታግሏል። ከጠላት ጋር በሚዋጋበት ወቅት ተመቶ ክፉኛ በመቁለሉ ሕይወቱ ሊያልፍ ችሏል ቢሆንም ሀገሩ ነፃ መውጣቷን በሞት አፋፍ ላይ እያለ ለማየት ችሏል። ይህንን በማየቱ የተናገረው ንግግር ለሀገሩ ነፃነት ያለውን ጉጉት ያሳያል።

«አ-አል-ሞትኩም(ሕያው ነኝ።ወገን ድል መቶ ጠላት ሲሸሽ ማየት ለኔ ሕይወት ነው። አለ በሪሁን በዙሪያው ያለውን የወገን ጦር እያየና ፈገግ ለማለት እየሞከረ»። /ገጽ፣ 298/

አስገድ አለሙ

አስገድ ወደ ጣምራ ጦር ቡድን ከመምጣቱ በፊት በወታደርነት የሀገሩን ድንበር በመጠበቅ ትልቅ ሥራ ሰርቷል። ወደ ቡድኑ ከጓደኛው ከበሪሁን ጋር ከተቀላቀለ በኋላ ከበሪሁን ጋር በመሆን በጠላት ላይ አደጋ በመጣል ለሀገሩ ከፍተኛ ስራ ሰርቷል። ሰለዮችን፣ የጠላት የጦር አለቃዎችን በመከታተል በማጥቃት እና በጠላት የጦር ሰፈር ላይ አደጋ በመጣል ለሀገሩ የአርበኝነት ሥራ ሠርቷል። በዚህም ጀግንነቱንና ለሀገሩ ያለውን ፍቅር አሳይቷል።

ሀሊማ ሙሳ

ሀሊማ ሙሳ ለጣምራ ጦር ምስጢራዊ ቡድን መረጃ በመስጠት የሚሰጣት ግዳጆች በተገቢ ሁኔታ በመወጣት ለሀገሯ ነፃነት ሠርታለች። ይህንን ተግባሯን አለሀሽ የተባለው የቡድኑ አባል ለነበሪሁን ከሚነግራቸው እናውቃለን።

ሴትዮዋ በጣም ጠንካራ ናት። ወደ ቡድኖችን ከተጠጋች ጀምሮ እጅግ በጣም ጠቃሚ የሆኑ አስተዋፅዖች አድርጋለች። የሚሰጣትን ግዳጅ ያለማመንታት ተቀብላ በአጥጋቢ ሁኔታ ትፈጽማለች። ምስጢር ጠባቂነቷና ለቡድኑ ያላት ታማኝነት አጥጋቢ ነው። እስከ ዛሬ ካገኘናቸው ጠቃሚ መረጃዎች አብዛኛዎቹ በስዋ በኩል የመጡ ናቸው።
/ገፅ፣ 212/

በወብቷ ተማርከው የሚመጡትን ከፍተኛ የጠላት የጦር አመራሮችን ባላት ብልሀትና ወብቷን ተጠቅሞ ሚስጥራቸውን እንዲናገሱ ታደርጋቸዋለች። ከነሱ የምታገኘውን መረጃዎች ለቡድኑ በማቀበል ከፍተኛ የውስጥ አርበኝነት ሥራ ሠርታለች። ስለአካላዊ መልካሷ ተራኪው ከሚነግረን እንመልከት።

በላይኛው የግራ ውሻ ክራንቻ ላይ ያደረገችው የጥርስ ወርቅ ተሰተካክለው ከተደረደሩት ነጫጭ ጥርሶች ጋር ሆኖ ለወብቷ ድምቀት ሰጥቶታል። እራሱም ላይ ሸብ ካደረገችው ሻጉርጉር ሻሽ ስር እየሾለከ በጀሮዋ በኩል ብቅ ያለው ሉጫ ፀጉርዋ እንደ ሹፋቤ ብርሌ ዘለል ካለው አንገቷ ስር ዐይን ይስባል። የሸፋላቸው ጠርዝ በኩል የተዳሰሰው ዐያኖቿ ከጥርሶች ጋር አብረው ይስቃሉ። አንዳንዴ ደግሞ ትኩር ብለው ሰውን ሲመለከቱ የልብ ሚስጥር የሚያነቡ ይመስላሉ። /ገጽ፣ 229/

የጣምራ ጦር ልቦለድ የውስጥ አርበኛ ገፀባህሪያት በአቋቋሙት ሚስጥራዊ ቡድን አማካይነት ለሀገራቸው ነፃነት በርካታ ተግባራት እከናውነዋል። ቡድናቸው በከተማው ውስጥ በጠላት ላይ አደጋ በመጣል፣ በደፈጣ ውጊያ፣ መረጃዎችን በማጠናቀርና ሚስጥራዊ ፕሮፓጋንዳ ቅስቀሳ በማድረግ እንዲሁም ሰዎችን በመመልመል በርካታ ተግባራት አከናውነዋል። የጠላት ከፍተኛ የጦር አመራሮችን በመከታተል አድብቶ በማጥቃት፣ በሰላዮች እና በጠላት በሆኑ ነገሮች ላይ ጉዳት በማድረስ ለሀገራቸው ነፃነት መገኘት የአርበኝነት ሥራ አከናውነዋል። ይህን ሁሉ የሚያደርጉት ጠላት ሳያውቅባቸው ጉያው ስር ተቀምጠው ነው። ከጦር መሪዎቹ ጋር ግንኙነት በመፍጠር ትልቅ ሥራ ሠርተዋል። ለዚህም የሀሊማ ከከፍተኛ የጠላት ጦር አመራሮች ጋር ያላት ግንኙነት እንዲሁም የአለሀሽ ከሀምሻ አለቃው ጋር ያላት ግንኙነት የጠላት ደጋፊ በመምሰል ከእነሱ መረጃ በመቀባል ጠላትን ራሱን ሲያጠቁት ይታያል። በዚህ ተግባራቸውም ብዙ ተጠቅመዋል። በጠላት ወተደሮች መካከል ያለውን አለመግባባት ለመጠቀም ችግራቸውን የሚያባብስ ወረቀት ፅፈው በመበተን ጠላት እርስ በርሱ እንዲያተማመን አድርገዋል።

የጣምራ ጦር ልቦለድ የውስጥ አርበኛ ገፀባህሪያት ጠላት አጠገብ ሆነው ሳይተወቅባቸው በጠላት ላይ ከፍተኛ ጉዳት በማድረስ ለሀገራቸው በርካታ ጀብዱ ፈጽመዋል። ይህንን ጀብድ ሊፈፀሙ የቻሉት ሕይወታቸውን መስዕዋት በማድረግ ጭምር ነው። ለዚህም በአብነት የሚጠቀሱት በሪሁን፣ ሀጂ ጉደኔ፣ አብዲኑር፣ አስማኤል እና ሌሎች የውስጥ አርበኛ ገፀባህሪያት ናቸው። እነዚህ የውስጥ አርበኛ ገፀባህሪያት በስፋት ጀብድ ነው ሀገር ነፃነቷን ልታገኝ የቻለችው።

3.3 የልምዣት ልቦለድ የውስጥ አርበኛ ገፀባህሪያት አቀራረብ

የልምዣት ደራሲው በመጽሐፍ መቅደም ላይ እንደገለፁት ከፋሺስቶች ወራራ ጥቂት ቀደም ብሎ ይጀምርና የኢትዮጵያ መንግስት ወደ ስልጣኑ ከተመለሰ በኋላ እስከ አስራ አምስት አመት ገደማ በነበረው ጊዜ ስለነበረው ሁኔታ ለማሳየት የሚሞክር ልቦለድ ነው።

በየልምዣት ውስጥ በዋና ገፀባህሪያት የተሳለ የውስጥ አርበኛ ገፀባህሪ ይገኛል። ስለዚህ ገፀባህሪ በልቦለዱ ውስጥ እንዴት እንዳቀረበ በመቀጠል እንመለከታለን።

በሻህ ዘለሌ

በሻህ ኢጣሊያ አትዮጵያን ስትወር በከተማ ውስጥ ጠላትን በማጥቃት እንዲሁም በኋላ ላይ ከአርበኞች ጉን በመሰለፍ የአርበኝነት ሥራ ሠርቷል። በከተማው በሚገኘው ጠላት ላይ ጉዳት ያደረሰው ጓደኞቹን በማስተባበር ለሀገራቸው ነፃነት እንዲሠሩ አድርጓቸዋል። በሻህና ጓደኞቹ በመሆን በጠላት እና ለጣላት በሚሰልሉ ሰዎች ላይ ጉዳት ያደርሳል። ብዙ ጣሊያኖችንና ሰላዮችን ማጅራታውን በመምታት ገንዘባቸውን በመቀማት እና በመግደል ለወራሪው እራስ ምታት ሆነው ነበር። በሻህን ህንን እንቅሳቃሴ በመምራት ትልቅ አስተዋፅዖ ነበረው። በዚህም ሀገር ወዳድነቱንና አርበኝነቱን ያሳየናል። በሻህ ከጓደኞቹ ጋር ጠላትን የማጥቃት ተግባር በሚይታውቁበት ሁኔታ ነው የሚፈፅሙት። ስለዚህ በሻህ ከጓደኞቹ ጋር የሚሰራው አስደናቂ የውስጥ አርበኝነት ሥራ ተራኪው የሚነግረን ነገር አለ።

. . . በሻህና ወርቦሎች ጓደኞቹ፣ በወርቦላነት ስማቸው ተሸሽገው ይሠሩት የነበር የውስጥ አርበኝነት ሥራ አጅግ የሚያስደንቅ ነበር! ከገደሉዋቸው ብዙ ፋሺስቶች ሌላ፣ የመሳሪያ መከማቻዎችን፣ መጠገኛዎችንና ጋራጆችን ሲያቃጥሉ የስልክ ፣ የመብራትና የወሃ መስመሮችን እያበላሹ ሲያስቸግሩ፣ እንኳን በሚያውቅባው የሚጠራጥራቸው አልነበረም። እነሱ በሰሩት እየተጠረጠሩ ተፈልገው የሚያዙ ላገራቸው ነፃነት ተቆርቁረዎቻቸው ናቸው። የሚባሉት የፖለቲካ ሰዎች ነበር። /ገጽ፣ 199-200/

በሻህ ከጓደኞቹ ጋር በመሆን በጠላት ላይ ጉዳት ሲያደርስ ጠላት በሚጠቀምባቸው

የስልክ፣ የመብራት እና የውሃ መስመሮችን በመቁረጥ ነው እንዲሁም የጠላት

ወታደሮች በከተማው ሲንቀሳቀሱ እየጠበቁ ሲገድሉ ጠላት እንዲደነገጥ እና እንዲሸበር አድርገዋል።

በሻህ ከአርበኞች ጋር ከተቀላቀለም በኋላ ከወራሪው ጋር በመዋጋት ትልቅ ጀብድ ፈፅሟል። በሻህ ከጓደኞቹ ጋር በመሆን ጠላትን ሲያጠቁ ተሸንፈው ወይም ድል ተመረው አያውቁም። በወኔ በሀገር ፍር ስሜት ጠላትን አጥቅተው ይመላሳሉ። ተራኪው ይህንን ሁኔታ ሲገልጽልን፡-

በሻህ ባርበኝነት በቆየበት ጊዜ ትልቅ፡ ጦርነት ሆኖ የሱ ቡድን በተሰለፈበት ግንባር ወይም አርበኞች በሙሉ የማይሰለፉበት «መጠነኛ ጦር መጣ» ተብሎ የበሻህ ቡድን የተላከ እንደሆነ መቼ ድል ያደርጋል እንጂ ድል ይሆናል አይባል! ጦርነቱ እንደቁዋያ እሳት ይቃጠልና፡ ወላፊኑ በሩቁ ያሉትን ሳይቀር እየፈረፈ ስያባርር፡ እኒያ የውቤበርሃ ማጅራት መቼዎች፡ እኒያ የሌሊት ዛፎች ፡ እየዘለሉ እመሀል የገቡ እንደሆነ፡ አለቁ ሲባል፡ ምንም ሳይሆኑ ጠላታቸውን ጨርሰው ይወጣሉ ! እኒያ ተርቦች እመሀል፡ ገብተው፡ ላይናታች፡ ቀኝና ግራ፡ እየተዋነቡ ጠላታቸውን ሲነድፉ ይይዘውን፡ የደርገውን ያሳጡታል ! ተርብን አልሞ ማን መትቶ ያውቃል? ዛሬንስ ማን ገድሎ ያውቃል? /ገጽ 202/

በሻህ እነዚህን የመሣሰሉ ለሀገሩ የሚጠቅም ሥራ በመሥራት ለሀገሩ ያለውን ፍቅር አሳይቷል። በውስጥ አርበኝነት በከተማው የፈጠረው ጠላትን የማጥቃት ተግባር እና ከአርበኞች ጎን በመሰለፍ የሠራው ጀብድ አርበኝነቱን ያሳያል።

ምዕረፍ አራት

ማጠቃለያ

በዚህ ጥናት በተመረጡት ሦስት ልቦለዶች በረመጥ፣ በጣምራ ጦር እና በየልምዣት ውስጥ የሚገኙ የውስጥ አርበኛ ገፀህሪያት እንዴት እንቀረቡ ተተንትኗል። ደራሰዎቹ ለውስጥ አርበኛ ገፀህሪያት በልቦለዶች ውስጥ ምን አይነት ሚና ዕንደሰሟቸው ለማየት ተሞክሯል።

በጥናቱ እንደታየው የውስጥ አርበኛ ገፀህሪያቶች ጠላትን በማጥቃት ተግባር ላይ የተሰማሩ ሆነው ቀርበዋል። እነዚህ የውስጥ አርበኞች ገፀህሪያት የሚንቀንሳቀሱት በቡድን ነው። የረመጥ ልቦለድ ገፀህሪያት የውስጥ አርበኛ ማህበር በማቋቋም የጣምራ ጦር የሚባል ቡድን በመቋቋም እና የየልምዣቱ ገፀህሪ ደግሞ ጓደኞቹን በማስተባበር ነው። ከዚህ የምንረዳው የመጽሐፎቹ ደራሲዎች የውስጥ አርበኛ ገፀህሪያቱን በህብረት ተንቀሳቅሰው ነፃነት እንዲታገሉ አድርገው ነው ያቀርቧቸው።

የውስጥ አርበኞች ገፀህሪያቶች ለሀገራቸው ነፃነት በቆራጥነት፣ በጀግንነት የሚዋጉና ሕይወታቸውን ጭምር መስዕዋት ያደረጉ ሆነው ነው የቀረቡት። በዚህ ተግባራቸውም ትክክለኛ ሀገር ወዳድ ቆራጥ፣ ጀግና መሆናቸውን አሳይተዋል።

በሦስቱም ልቦለዶች የሚጣዩት የውስጥ አርበኛ ገፀህሪያት ለሀገራቸው ነፃነት እና ክብር የሚሞቱ፣ በሀገራቸው መደፈር የሚቆጩ የሀገር ፍቅር ያላቸው እና ቆራጥ አርበኛ ሆነው ቀርበዋል።

ዋቢ መጻህፍት

ሀዲስ አለማየው (1980) :: የልምዣት:: አዲስ አበባ፣ ኩራዝ አሳታሚ ድርጅት ታምር ከበደ «ጦርነት በአማርኛ ልቦለዶች ውስጥ»:: አዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ፣ (1980 ዓ.ም)

ታደሰ ዘወልዴ (ቀኛዝማች) እና ገበየሁ አየለ (1983) ::ረመጥ:: አዲስ አበባ፣ ኩራዝ አሳታሚ ድርጅት

አሰፋ መኮንን፡ «የዩኒቨርሲቲ ተማሪዎች ገፀባህሪያት አቀራረብ በወለፈንዱ እና በየምሽት እንግዳ»:: አዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ፣ 1997 ዓ.ም

እመቤት አብዱቅ፡ «የአርቲስት ገፀባህሪያት አቀራረብ በሦስት ልቦለዶች ውስጥ» :: አዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ፣ 1993 ዓ.ም

ኪዳነ ወልድ ክፍሌ (1948) :: መጽሐፈ ሰዋሰው ወግስ ወመዝገበ ቃላት ሀዲስ፡ አርቲስቲክ ማተሚያ ቤት፡፡

ገበየሁ አየለ(1978):: ጣምራ ጦር:: ኩራዝ አሳታሚ ድርጅት

የኢትዮጵያ ጥናትና ምርምር ማዕከል (1993) :: መዝገበ ቃላት:: አዲስ አበባ፡፡ አርቲስቲክ ማተሚያ ቤት፡፡

ደስታ ተ/ወልድ (1962): ዐዲስ ያማርኛ መዝገበ ቃላት:: አዲስ አበባ፡፡ አርቲስቲክ ማተሚያ ቤት፡፡

Random house compact an ABRIDGED Dictionary. 2nd Edition. Publisher charels Lerine.

